

На 9 ноември 1989 г. генералният секретар на ЦК на БКП Тодор Живков подава оставка под съветски натиск. Дата е символична, тъй като оставката му съвпада с падането на Берлинската стена. В България и до днес обаче се отбелязва не дата 9 ноември, а 10 ноември – следващият ден, когато на пленум на ЦК на БКП в резиденция „Бояна“ висшият партийен форум я приема и огласява официално.

Сайтът desebg.com припомня малко известни подробности от последната година на управлението на Тодор Живков и събитията в НРБ, предшестващи 9 ноември 1989 г. Материалите в поредицата са част от документалната книга на Христо Христов „Тодор Живков. Биография“ (2009).

В **част 2** се разкриват намеренията на Живков за поредни рокади в правителството през есента на 1989 г. и конфликта му с министъра на външните работи Петър Младенов.

В **част 1** беше представен „маньовъра“ на генералния секретар на БКП година преди 10 ноември 1989 г. с мнимата му оставка, отхвърлена от Политбюро, препотвърдило несменяемостта на Живков.

Материалите в поредицата са част от документалната книга на Христо Христов [„Тодор Живков. Биография“](#)

Идеята на Живков за рокади в Министерския съвет

„Идеята за свикване на пленум, който по-късно щеше да се нарече Ноемврийски, започна да зрее още през пролетта на 1989 г. И то не в главите на шепа „реформатори“, потвърждава Тодор Живков.

Мотивите за подготвянето настъпление на генералния секретар са обяснени от него с тежката икономическа криза, в която неговото управление е вкарало страната от втората половина на 80-те години. Живков свидетелства:

„Два пъти се срещам с Георги Атанасов аз му заявих, че те (в Министерски съвет, бел. а.) не са в състояние да изготвят реални планове. Те бяха фалшиви. Атанасов започна консултации. Той привлече Зарев (Кирил Зарев, бивш председател на БНБ и председател на Държавния комитет за планиране, б.а.), Иван Илиев (икономист, вицепремиер и председател на Държавната планова комисия, б.а.). Те потвърдиха за плана през последната година. Три години поред са представени фалшиви планове.

Ние разкрихме, че в Министерския съвет работите не вървят и че там основна роля играе антагонизма между Луканов (вицепремиер и министър на външноикономическите връзки, б.а.) и Овчаров (Стоян Овчаров, министър на икономиката и планирането, б.а.). Всичко, което Овчаров предлагаше, Луканов го събаряше, а вероятно и обратното е ставало. Получавахме информация от министри, това се знаеше. Георги Атанасов превръщаше заседанията на Министерския съвет, както се изразяваха повечето комунисти, в комсомолско събрание. Когато излезе човек от това заседание не му е ясно какво трябва да направи. Ако се видят плановете за 1987 г. 1988 г. и 1989 г. ще се види, че те не само са нереални, но и фалшифицирани.

Едновременно с това назряваше въпроса, че ние с този Министерски съвет повече не можем, че назрява момента за преобразования. Създадох една група от икономисти, която трябваше да направи ревизия, и да посочи какви изменения трябваше да се направят. Групата от 30 души беше начело с Петко Данчев (назначен от Живков за

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 07 Ноември 2013 07:37

вицепремиер, б.а.) и Васил Коларов (председател на БНБ, б.а.). Трябваше да се разработи това, което Министерския съвет не го направи. Те работиха доста месеци. И това се докладва на ноемврийския пленум. Съобщавахме в точка първа, че е разработена програма, която ще се внесе в Политбюро. Аз произнесох встъпително слово, главното беше пазара, но това не се напечата. Не ми се даде дума за заключително слово.

Забавихме програмата и решенията поради моето заболяване. На 8 септември 1989 г. се прибрах в София и исках да минат основните положения в доклада и да се докладва в Народното събрание. На заседанието в ЦК, когато се обсъжда плана, да решим и кадровите промени. Споделих го с някои членове на Политбюро – с Гриша Филипов, с Петър Младенов и други, че повече не може да бъдем поставяни пред свършен факт и трябва да се направят решителни промени в Министерския съвет. □ Накрая Стоян Овчаров мина на страната на Георги Атанасов и Андрей Луканов.”

Момчета, социализмът си отива

Живков се връща от отпуск и отпочинал. „Първите му думи бяха: „Момчета, какво стана със социализма? Той си отива. Социализмът загуби като система... В тези дни той се занимава с разработка за националния въпрос, по който е работил неговия съветник проф. Тодор Иванов. От 24 до 27 септември 1989 г. във Варна се провежда съвещание на секретарите на комунистическите партии. От съветска страна присъства Александър Яковлев. Двамата се срещат.

Интересен е финалът на срещата. Ставайки от масата, Тодор Живков заявява: „Предайте на М. С. Горбачов, че ако Маркс и Енгелс са живи, ще ни кажат: „Момчета, рано е още да обявяваме партиите за социалдемократически и да се борим за капитализъм. Обществото и икономиката ни още не са готови за това.” И се смее в негов маниер – звучно и продължително.

Оставката на Петър Младенов

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 07 Ноември 2013 07:37

На 25 октомври 1989 г. Тодор Живков получава съвсем ясен сигнал кой започва да играе срещу него в Политбюро – Петър Младенов, онзи с който през пролетта на същата година ловуват глухари и го моли да то прехвърли на друг пост като председател на Народното събрание. Най-дългогодишният министър на външните работи (1971-1989) по време на собственото му управление. Същият с който Горбачов се среща зад гърба му без той да знае в Букурещ през юли 1989 г.

Живков сигурно е бил заварен изненадан от отвореното писмо на Петър Младенов с дата от предния ден – 24 октомври 1989 г. до Политбюро на ЦК на БКП, с което демонстративно си подава оставката и обявява открито несъгласие с управлението на Живков и го критикува от просъветски позиции. Външният министър Младенов използва като повод ултимативните указания, които Живков му е спуснал преди срещата му с посланика на САЩ в България Сол Полански. В писмото до Политбюро, което получава и Живков, той пише:

„Истинските причини за раздразнението и грубостта на другаря Живков са в това, че той разбра, че доведе страната до дълбока икономическа, финансова и политическа криза, че със своята политика на неискреност и дребни хитрувания, целяща той и фамилията му да задържат обезателно и колкото може по-дълго време на власт, „успя да изолира България от света, че стигнахме дотам, че се изолирахме дори и от СССР, че сега сме (и то само ние) в едно корито с прогнилия диктаторски семеен режим на Чаушеску. С една дума, със своята политика Тодор Живков изхвърли България извън бързея на времето.

Мисля, че всички разбрахме, че светът се променя и че България, ако иска да бъде в тон със света, трябва да води съвременна политика. Но ако на друго не вярваме, то би трябвало да вярваме на СССР и КПСС.

Другари,

Както всеки от вас, и аз мисля, че имам реална представа за моралния лик на Тодор Живков. Зная, че той няма да се спре пред нищо, включително и пред най-груби престъпления, тогава, когато се докосват до неговата светая светих – властта му. Не изключвам, че ще се опита да премине и към физическа разправа с мен или членовете на моето семейство....”

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 07 Ноември 2013 07:37

На 26 октомври 1989 г. пред градинката на „Кристал“ членове на дружество „Екогласност“ събират подписка от гражданите срещу хидро проектите „Рила“ и „Места“, която да бъде внесена в Народното събрание. Държавна сигурност разпръсква със сила хората. По това време в столицата се провежда Европейската среща за опазване на околната среда на Съвещанието за сигурност и сътрудничество. Употребата на сила недвусмислено показва твърдата позиция на Живков срещу инициативите на неформалните организации. Той не желае да промени подхода си, да бъде по-гъвкав. Палките и арестите обаче не дава резултат, напротив ефектът е обратен и още по-компрометиращ управлението му.

СЛЕДВА: Решителните совапки на Кремъл за принудителното оттегляне на Живков.